

LONDA

RIPOTI YA HAKI ZA KIDIJITALI NA USHIRIKSHWAJI KATIKA AFRIKA

ANGOLA

LONDA

Ripoti ya Haki za Kidijitali na Ushirikishwaji Barani Afrika 2022

Imechapishwa na Paradigm Initiative
374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria
Email: media@paradigmhq.org
www.paradigmhq.org

Iliyochapishwa Aprili 2023

Ripoti iliyotolewa na Paradigm Initiative
Ubunifu na Muundo na Kenneth Oyeniya

Chapisho hili linaweza kunaswa tena kwa matumizi yasiyo ya kibiashara kwa namna yoyote ile mradi sifa inayostahili imetolewa kwa wachapishaji, na kazi itawasilishwa bila upotoshaji wowote.

Hakimiliki © 2023 Paradigm Initiative

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ISBN: 978-978-797-8980-8

Angola

► Ufupisho

Upatikanaji wa intaneti nchini Angola bado ni mdogo sana lakini umekuwa ukiongezeka kwa kasi. Ikiwa na wakazi wapatao milioni 30, zaidi ya nusu ya Waangola hawana intaneti. Ingawa kukamatwa mara kwa mara kwa waandamanaji ambao walianza mtandaoni na kuingia mitaani kuliathiri vibaya ukuaji wa harakati za kidijitali na uhamasishaji hapo awali, matumizi ya mitandao ya kijamii kupata uungwaji mkono kwa sababu mbalimbali imekuwa jambo la kawaida katika miaka ya hivi karibuni. Katiba inasisitiza uhuru wa kujieleza na wa vyombo vya habari na haki ya faragha. Kuna vipengele vya sheria vinavyodhibiti matumizi na huduma za mtandao kama vile Sheria ya Huduma za Mawasiliano ya Kielektroniki na Makampuni ya Habari ya 2011 ambayo, kwa mfano, inatoa haki ya faragha na usalama wa mtandaoni.

Ripoti hii inaonyesha kwamba ingawa maendeleo yamerekodiwa katika baadhi ya matukio, idadi ya ukiukaji hutokea wakati wa kutumia teknolojia au katika nafasi za kidijitali zinazoweza kushwa na intaneti kama vile majukwaa ya mitandao ya kijamii. Ukiukwaji dhidi ya uhuru wa kujieleza ni mifano ya hili. Waandishi wa habari na wanaharakati wanakabiliwa na kesi za kisheria nchini Angola, na katika kipindi kinachoangaziwa, waandishi wa habari na mashirika ya kiraia walishtakiwa kwa sababu mbalimbali. Kwa ujumla, haki za kujumuika na kukusanyika mara kwa mara huathiriwa na kukabiliwa na vikwazo vya serikali. Wananchi na vyama vinavyoikosoa serikali havitendi haki hizi kwa uhuru. Vile vile, upatikanaji wa mtandao bado ni ghali kwa watu wengi, hasa katika maeneo ya vijijini. Idadi ya mapendekezo mahususi ya washikadau yanapendekezwa kwa ajili ya kuimarisha ulinzi na ukuzaji wa haki za kidijitali.

Utangulizi

Angola ni nchi ya Kusini mwa Afrika inayozungumza Kireno na inakadiriwa kuwa na wakazi milioni 31¹ imeorodheshwa ya 99 kati ya nchi 180 katika Fahirisi ya Uhuru wa Vyombo vya Habari Duniani ya 202.² Pia, ripoti za uchunguzi kuhusu masuala yanayohusu siasa na mfumo wa mahakama mara nyingi husababisha mashtaka na wakati mwingine hukumu nzito. Licha ya kiwango hiki cha chini, hakuna wanahabari/waandishi wa habari waliouawa mnamo 2022. Hata hivyo, waandishi wa habari Daniel Fernandes na Romão De Jesus waliokuwa wakiripoti juu ya kubomolewa kwa nyumba za watu mjini Luanda, walipoteza vifaa vyao baada ya kuvamiwa na askari wa jeshi na polisi kwa kutoa taarifa za kubomolewa kwa nyumba hizo kupisha uwanja mpya wa ndege mjini humo.³ Kufuatia mashambulizi matatu kwa mashirika ya vyombo vya habari nchini Angola,⁴ Muungano wa Waandishi wa Habari wa Angola (SJA) uliitisha maandamano dhidi ya vikwazo vya uhuru wa vyombo vya habari mwezi Desemba 2022.⁵

Zaidi ya nusu ya watu hawana ufikiaji wa mtandao. Takwimu kutoka kwa ripoti ya Digital 2022 zinaonyesha kuwa, mnamo Januari 2022, kulikuwa na watumiaji milioni 12.41 wa mtandao. Mwanzoni mwa 2022, kiwango cha kupenya kwa mtandao kilikuwa asilimia 36.0 ya jumla ya watu.⁶ Uchambuzi wa Kepios unaonyesha kuwa watumiaji wa mtandao waliongezeka kwa 389 elfu (+3.2 asilimia) kati ya 2021 na 2022.⁷ Kuna makampuni manne ya mawasiliano ya simu: Movicel, Unitel, Angola Telecom na Africell. Africell ilianza kufanya kazi Aprili 2022. Angola imeorodheshwa 61/100 katika ripoti ya Uhuru kwenye Mtandao (2022).⁸ Mtandao bado

1 <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/angola/> (accessed on 30 December 2022). Since independence in 1975, it has been governed by the Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA). The current President, João Lourenço, was elected in August 2022, after more than 30 years of governance by the previous head of state, José Eduardo dos Santos, who died in September 2022. See Angolan President Joao Lourenco wins reelection bid <https://www.dw.com/en/angola-incumbent-president-joao-lourenco-wins-reelection/a-62963836> (accessed 30 December 2022) & José Eduardo dos Santos: State funeral for Angola ex-president <https://www.bbc.com/news/world-africa-62705492> (accessed 30 December 2022).

2 Reporters Without Borders 'Press freedom still fragile despite the old dictator's departure' <https://rsf.org/en/angola> (accessed on 31 December 2022).

3 Angolan journalists attacked by security forces <https://ifex.org/angolan-journalists-attacked-by-security-forces/> (accessed 31 December 2022).

4 Journalists march on the 17th against attacks on the class <https://www.verangola.net/va/en/122022/Telecommunications/33603/Journalists-march-on-the-17th-against-attacks-on-the-class-after-a-new-assault-on-the-Union.htm> (accessed 27 December 2022).

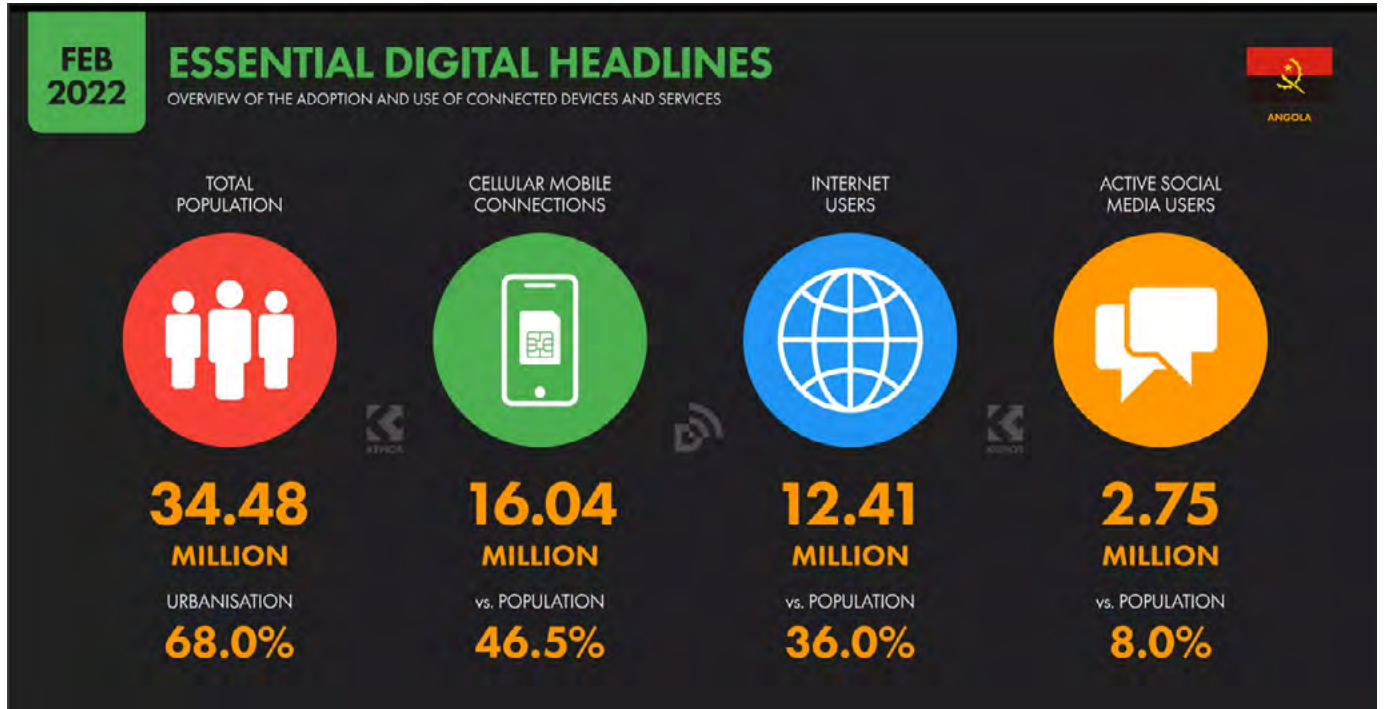
5 <https://crisis24.garda.com/alerts/2022/12/angola-unionized-journalists-members-likely-to-protest-in-luanda-dec-17> (accessed 28 December 2022).

6 Hootsuite, Digital in Angola, Data Reportal, 2022 <https://datareportal.com/reports/digital-2022-angola> (accessed 16 January 2022).

7 Op cit., Hootsuite.

8 Freedom House 'Freedom on the Net 2022: Angola' <https://freedomhouse.org/country/angola/freedom-net/2021> (accessed on 28 December 2022).

unapatikana kwa idadi ndogo tu ya watu nchini Angola, kama inavyoonyeshwa kwenye jedwali hapa chini. Hii kwa kiasi inazuia ufikivu wa Intaneti na haichangii kufurahia haki za kidijitali.

Kielelezo 1: Dijitali nchini Angola (Hootsuite, 2022)

Uchambuzi wa Nchi

UHURU WA MTANDAO

Kulingana na Freedom House, uhuru wa mtandao nchini Angola ulisalia kuwa hatarini wakati nchi hiyo ikijiandaa kwa uchaguzi mkuu mwezi Agosti 2022.⁹ Changamoto za mtandao hufanya iwe vigumu kwa watumiaji kufikia intaneti bila kukatizwa, pamoja na upungufu wa miundombinu katika maeneo ya vijijini. Ufikiaji wa mtandao bado ni ghali kwa watu wengi (ni 36% tu ndio wanaoweza kufikia)¹⁰, hasa vijijini. Serikali na baadhi ya makampuni binafsi yamefanya jitihada za kuweka vituo vya mawasiliano bila huduma ya malipo. Kwa mfano, Angola Online, mradi uliokuzwa na serikali, uliweka machapisho kadhaa yasiyotumia waya yenye lengo la kupanua upatikanaji na ufikiaji wa mtandao. Katika Luanda na miji mingine, makampuni ya kibinafsi yameweka hatua kwa hatua machapisho ya bure yasiyotumia waya katika

⁹ Op cit. (Freedom House 2022)

¹⁰ See Figure 1.

maeneo ya umma.¹¹

Hakukuwa na vizuizi vya muunganisho kwenye mitandaoya kudumunayasimuzarununu katika kipindi kinachoangaziwa. Mitandao ya kijamii na maombi ya mawasiliano kama vile YouTube, Facebook na Twitter, na huduma za majukwaa ya kimataifa ya kupangisha blogu, zinaweza kutumika bila malipo. Hata hivyo, udhibiti usio wa moja kwa moja wa miundombinu ya mawasiliano unaofanywa na serikali ya Angola kupitia kampuni inayomilikiwa na serikali ya Angola Telecom, unaweza kuwa njia mbadala kwa Serikali kudumisha udhibiti wake katika makampuni ya mawasiliano ya simu.¹²

Ingawa serikali haizuii au kuhakiki maudhui ya mtandaoni, unyanyasaji dhidi ya wanaharakati na waandishi wa habari huchangia kujidhibiti na hii inazua hali ya hofu inayozuia mijadala ya umma kuhusu masuala ya utawala. Katika kipindi kinachoangaziwa, kulikuwa na ukiukaji dhidi ya uhuru wa kujieleza na ukiukaji mwingine wa mtandao. Kwa mfano, tarehe 7 Novemba 2022, ripoti zilionyesha kuwa mtu mmoja alikamatwa, na wengine wawili walithibitishwa kuwa wanatafutwa na polisi, kuhusiana na video ya mtandaoni iliyomkashifu rais João Lourenço.¹³ It ilifichuka kuwa watu husika wameajiriwa na kampuni ya ujenzi inayojenga uwanja mpya wa ndege wa kimataifa wa Agostinho Neto huko Luanda.¹⁴ Katika video hiyo iliyotumwa kwenye mtandao

wa Facebook na kusambazwa kwenye mtandao wa WhatsApp, watatu hao walimkosoa Rais kwa kutanguliza ujenzi wa uwanja huo wa ndege huku wengi wakizidi kujikita katika umaskini. Pia walidai kuwa wafanyikazi wa ujenzi walikuwa wakipata zaidi ya walimu.¹⁵

Idara ya Upelelezi wa Jinai (SIC) ilithibitisha kuwa video hiyo ilikuwa ya kuudhi serikali, na kwamba mitandaoya kijamii inapaswa kutumika kwa madhumuni chanya, ingawa mashtaka kamili yanayotolewa dhidi ya watu hao watatu bado hayako wazi.¹⁶ Hatua hii ni kielelezo cha uvumilivu mdogo wa ukosoaji wa serikali, na nia ya serikali kuchukua hatua za kisheria dhidi ya wale walio na maoni yanayopingana, yawe yanaonyeshwa mtandaoni au katika maeneo ya kawaida. Hakuna ufafanuzi juu ya maelezo ya kisheria ya kuchukua hatua hii, hata kama sheria za usalama wa serikali na kashfa ni kinyume na dhamana ya kikatiba.

Kwa mfano, Kifungu cha 26 cha Sheria ya Usalama wa Nchi ya 2010 kinaadhibu watu wanaodhihaki nchi au Rais katika "mikutano ya hadhara au kwa kusambaza maneno, picha, maandishi au sauti" na kifungu cha hadi miaka mitatu jela. Vile vile, ni kinyume na viwango vya kimataifa, kama vile Azimio la ACHPR la 2019 (Sehemu ya IV, Kanuni ya 38) inasema kwamba 'mataifa hayataingilia haki ya watu binafsi kutafuta, kupokea na kutoa habari kupitia njia yoyote ya mawasiliano na teknolojia ya kidijitali, kupitia hatua kama vile kuondoa, kuzuia au

11 Angola Online <https://www.menosfios.com/projecto-angola-online-com-30-mil-conexoes-no-pais/> (accessed on 28 December 2022).

12 Angola Telecom <http://www.angolatelecom.ao/> (accessed on 26 December 2022).

13 Vídeio no Tik Tok leva jovem angolano à prisão por difamar o Presidente <https://angola24horas.com/component/k2/item/25779-video-no-tik-tok-leva-jovem-angolano-a-prisao-por-difamar-o-presidente> (accessed 28 December 2022).

14 Vídeio no Tik Tok leva jovem angolano à prisão por difamar o Presidente https://www.cmjornal.pt/mundo/africa/detalhe/video-no-tik-tok-leva-jovem-angolano-a-prisao-por-difamar-o-presidente?ref=Famosos_CmaoMinuto (accessed 26 December 2022).

15 Vídeio no Tik Tok leva jovem angolano à prisão por difamar o Presidente <https://www.lusa.pt/article/39965506> (accessed 26 December 2022).

16 Vídeio no Tik Tok leva jovem angolano à prisão por difamar o Presidente <https://www.dn.pt/internacional/video-no-tik-tok-leva-jovem-angolano-a-prisao-por-difamar-o-presidente-15446061.html> (accessed on 26 December 2022).

kuchuja yaliyomo, isipokuwa uingiliaji huo unahalalishwa na unaendana na sheria za kimataifa za haki za binadamu na viwango!

UTAWALA WA TAKWIMU

Sheria ya Huduma za Kielektroniki na Huduma za Makampuni ya Taarifa ya 2011 inatoa haki za raia kwa faragha na usalama mtandaoni, miongoni mwa sheria zingine zinazodhibiti matumizi na huduma za intaneti. Kuhusu ulinzi wa data, muundo tofauti wa sheria mbili za ulinzi wa data hutumiwa nchini Angola. Agizo la Rais 214/2016¹⁷ itaanzisha ofisi ya Wakala wa Ulinzi wa Data (DPA) ili kuhakikisha utiifu wa sheria ya ulinzi wa data, licha ya Sheria ya Kulinda Data ya Kibinafsi¹⁸ masharti ya kina ya kiutaratibu kwa uzingatiaji wa kanuni za ulinzi wa data na utekelezaji wa haki.

Sheria ya ulinzi wa data inadhibiti uchakataji wa data ya kibinafsi na mashirika ya umma na ya kibinafsi.¹⁹ Inatumika kwa uchakataji wa mikono na kielektroniki wa data ya kibinafsi na wadhibiti na wachakataji walio nchini au kwa shughuli za uchakataji kwa njia yoyote nchini bila kujali eneo la vidhibiti. Sheria kimsingi inatumika tu kwa uchakataji unaofanywa ndani ya nchi. DPA ya Angola, inayojulikana kama Agência de Protecção de Dados (APD),²⁰ ilianzishwa mnamo Oktoba 10, 2016, miaka mitano baada ya sheria ya ulinzi wa data ya nchi kupitishwa. Tangu kuanzishwa kwa

DPA mnamo 2019, imepokea maombi na malalamiko zaidi ya 100 kuhusu uvamizi wa faragha kuhusiana na tovuti bila taarifa za faragha, usindikaji wa data ya kibinafsi bila idhini na ukosefu wa kuhalalisha faili za data za kibinafsi. Hata hivyo, kufikia 2022, hakuna ripoti zinazoweza kuthibitishwa zinazoonyesha kwamba uchunguzi huu umesababisha adhabu au kuachiliwa huru.

Mnamo Januari 2020, shirika hilo lilitangaza kuwa lilikuwa na mpango mkakati wa miaka 2020 to 2024.²¹ Hata hivyo, kidogo inajulikana kuhusu jinsi ulivyotekelezwa kwa sababu haujatolewa kwa umma. Mnamo 2022, kazi ilijumuisha ufuatiliaji wa malalamiko kadhaa, lakini ukosefu wa habari hufanya iwe ngumu kuelewa matokeo ya mambo. Mnamo Juni 2022, DPA ikawa, pamoja na mamlaka nyingine tano kutoka nchi tano za bara, mwanachama wa Mtandao wa Afrika wa Mamlaka ya Ulinzi wa Data ya Kibinafsi (RAPDP).²² Hili lilikuwa mojawapo ya hatua chache za umma ambazo zinaweza kuangaziwa mwaka wa 2022. Mnamo Desemba 2022, DPA ilitangaza kwamba kuna pendekezo la kupitia Sheria ya Ulinzi wa Data ya Kibinafsi mwaka wa 2023, kwa kuwa sheria ya sasa imepitwa na wakati katika uwezo wake wa kulinda data.²³ Hata hivyo, APD haijabainisha ni vifungu vipi vinahitaji kurekebisha katika sheria ya sasa.

Angola haina utaratibu wa utambulisho wa kidijitali uliunganishwa (ID). Hata hivyo,

17 Presidential Decree 214/16 of 10 October - Organic Statute of the DPA https://www.apd.ao/fotos/frontend_1/editor2/161010_dp_214-16_de_10_outubro-estatuto_organico_apd.pdf (accessed 18 January 2022).

18 Data Protection Law Decree 214/2016 https://www.apd.ao/fotos/frontend_1/editor2/110617_lei_22-11_de_17_junho-protecao_dados_pessoais.pdf (accessed 18 January 2022).

19 Paradigm Initiative: Data Protection Authorities in Africa <https://paradigmhq.org/report/data-protection-authorities-in-africa-dpas-report/> (accessed on 17 January 2023).

20 Agência de Protecção de Dados (APD) <https://www.apd.ao/> (accessed on 17 January 2023).

21 APD aprimora estratégia de actuação para 2023 <https://www.apd.ao/ao/noticias/apd-aprimora-estrategia-de-actuacao-para-2023/> (accessed on 17 January 2023).

22 Agência de Protecção de Dados (APD) eleita membro da Rede Africana de Autoridades de Protecção de Dados pessoais (RAPDP) <https://www.apd.ao/ao/noticias/agencia-de-protecao-de-dados-apd-eleita-membro-da-rede-africana-de-autoridades-de-protecao-de-dados-pessoais-rapdp/> (accessed on 17 January 2023).

23 APD aprimora estratégia de actuação para 2023 <https://www.apd.ao/ao/noticias/apd-aprimora-estrategia-de-actuacao-para-2023/> (accessed on 17 January 2023).

Kurugenzi ya Kitaifa ya Kumbukumbu ya Utambulisho wa Kiraia na Uhalifu ya Angola inatoa Kadi za Utambulisho za Kompyuta. Kadi ya Kitambulisho ya Kompyuta inatolewa ndani ya saa 72 baada ya malipo ya Kwanza 15 (U\$D 0.030). Huduma hiyo hutolewa na mfumo wa kielektroniki wa serikali (mfumo rasmi wa serikali) uitwao 'sete.gov.ao'.²⁴ Haijulikani ni kwa ukaribu kiasi gani kitambulisho hiki cha dijitali kinafuata mahitaji ya kisheria ya usalama na faragha ya data inachokusanya au kuhifadhiwa kwenye faili kulingana na ulinzi wa data kwa kuwa mfumo hauko kimya kuhusu suala hili.

USALAMA WA MTANDAO NA FARAGHA YA DATA

Mada nyingine muhimu kwa ripoti hii ni

usalama wa mtandao na data ya kibinafsi. Ingawa serikali bado haijapitisha mkakati wa uhalifu wa mtandaoni, Kanuni mpya ya adhabu iliidhinishwa na Bunge la Kitaifa. Inajumuisha vifungu vichache kuhusu uhalifu wa mtandaoni. Kuhusu ulinzi wa miundombinu muhimu, Sheria Na. 7/2017 hutoa ulinzi wa mitandao na mifumo ya kompyuta. Kifungu cha 444 kinasema kwamba "ikiwa ufikiaji unapatikana kwa kukiuka sheria za usalama au huduma inayolindwa, adhabu ni kifungo cha miaka miwili hadi minane".²⁵

Serikali imekuwa ikitoa ufahamu juu ya hitaji la umakini wa mtu binafsi juu ya faragha na usalama wao mtandaoni. Kwa mfano, tarehe 28 Aprili 2022, Katibu wa Jimbo la Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, Mário Oliveira, alitangaza²⁶ kazi ya serikali katika kuhimiza matumizi ya kuwajibika ya Mtandao, kwa kuzingatia mahususi juu ya ulinzi wa wanawake na wasichana mtandaoni. Hata hivyo, maana ya 'matumizi ya kuwajibika ya Mtandao' haijafafanuliwa vya kutosha na mtendaji. Katika sherehe za 'Siku ya Wasichana katika TEHAMA 2022', Waziri wa Mambo ya Nje pia aliangazia umuhimu wa vijana kutumia mtandao katika maisha yao ya kibinafsi na kitaaluma. Pia alisisitiza uhitaji wa kutoshiriki habari za kibinafsi na nyinginezo ambazo zinaweza kudhoofisha utu wa mwanadamu.

Sheria pia inaharamisha uhalifu wa kompyuta, kwa mfano, ufikiaji usio halali wa mifumo ya habari. Inaonekana kuna ongezeko la mashambulizi ya uhalifu wa mtandaoni nchini

24 Government Portal <https://www.sepe.gov.ao/ao/catalogo/mais-servicos/pessoa-familia-e-sociedade/pedido-de-bilhete-de-identidade-informatizado/> (accessed on 28 December 2022).

25 Protection of critical infrastructures, Law no. 7/2017 https://minttics.gov.ao/fotos/frontend_10/gov_documentos/redes_e_sistemas_informaticos_20864175955f109a14374be.pdf

26 MINTTICS apoia envolvimento de meninas as TIC

<https://minttics.gov.ao/ao/noticias/minttics-apoia-envolvimento-de-meninas-as-tic/> (accessed on 28 December 2022).

Angola.²⁷ Taarifa hii imebainishwa wakati wa warsha iliyoandaliwa na Wizara ya Mawasiliano, Teknolojia ya Habari na Vyombo vya Habari (MINTTICS) kujadili masuala yanayohusu habari na usalama wa mtandao. Mkurugenzi katika Wizara, Hectiandro Men, pia alisisitiza kuwa Angola haiwezi kupuuza vitisho kama vile ponografia ya watoto mtandaoni na biashara ya dawa za kulevya kwenye mitandao ya kijamii.²⁸ Ili kukabiliana na uhalifu huu, serikali ilianzisha mipango ya kisheria kama vile Ulinzi wa Data ya Kibinafsi, Mawasiliano ya Kielektroniki na Huduma za Jumuiya ya Habari na Sheria ya Mali ya Viwanda na Hakimiliki, ili kulinda raia. Aidha, Kampuni ya Angola Cables²⁹ ilianzisha zana mpya ya kuzuia na kupambana na uhalifu wa mtandaoni.³⁰ Mpango huo unaitwa "Shields2Africa" – huduma ya usalama ambayo inalinda miundo dhidi ya mashambulizi ya mtandao. Kulingana³¹ kwa Meneja wa Bidhaa wa Kampuni ya Angola Cables, Crisóstomo Mbundu, ubunifu huo unakusudiwa kuleta mapinduzi katika sekta ya teknolojia nchini Angola, kwani inalinda miundombinu dhidi ya aina ya DDoS.³² mashambulizi ya mtandao kwenye tabaka 3 na 4 za muundo wa OSI,³³ mfano wa marejeleo kwa ubadilishanaji wa habari katika kiwango cha mtandao. Kampuni ya Angola Cables nao walitoa huduma nyingine,

"Clouds2Africa", suluhisho la program ya Cloud ambalo linalenga kukuza mawazo madogo ya kiteknolojia kwa gharama zilizopunguzwa. Mpango huo umeundwa ili kuongeza suluhisho thabiti za teknolojia ili kuunganisha biashara. Kusudi ni kupunguza gharama na kuongeza utumiaji wa suluhisho za kiteknolojia kupitia

mtandao.³⁴

Mnamo tarehe 14 Novemba 2022, Rais João Lourenço aliapishwa³⁵ Hifadhi ya kwanza ya teknolojia ya kampuni ya Huawei huko Angola. Iko katika Wilaya ya Talatona Urban na ni ya tatu barani Afrika, baada ya Misri na Afrika

27 MINTTICS realiza palestra sobre crimes na internet e segurança da informação <https://minttics.gov.ao/ao/noticias/minttics-realiza-palestra-sobre-crimes-na-internet-e-seguranca-da-informacao/> (accessed on 27 December 2022).

28 Crimes informáticos estão a aumentar anualmente em Angola <https://pti.ao/crimes-informaticos-estao-a-aumentar-anualmente-em-angola/> (accessed on 28 December 2022).

29 Angola Cables is a multinational company operating in the global ICT marketplace providing tailored connectivity solutions for the wholesale and corporate segments.

30 Angola Cables desenvolve solução para mitigar ataques cibernéticos <https://pti.ao/angola-cables-desenvolve-solucao-para-mitigar-ataques-ciberneticos/> (accessed on 28 December 2022).

31 *Op cit.* (Angola Cables).

32 It occurs when a group of systems flood a server with fraudulent traffic. Eventually, the server is overwhelmed, causing it to either go down, or become unresponsive, even to legitimate requests.

33 It describes seven layers that computer systems use to communicate over a network. It was the first standard model for network communications, adopted by all major computer and telecommunication companies in the early 1980s.

34 Angola Cables on Facebook https://web.facebook.com/AngolaCables/posts/5367723523265342/?_rdc=1&_rdr (accessed on 27 December 2022).

35 Presidente da República inaugura Parque Tecnológico da Huawei <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/presidente-da-republica-inaugura-parque-tecnologico-da-huawei/> (accessed on 28 December 2022).

Kusini. Kulingana ³⁶ Kwa Waziri wa Mawasiliano, Teknolojia za Habari na Vyombo vya Habari, Mário Oliveira, Hifadhi ya Teknolojia ya Huawei imewekwa na teknolojia ya hivi karibuni sanjari na Viwango vya Kimataifa juu ya Usiri wa Takwimu na Ushauri wa akili bandia. Waziri pia alibaini ³⁷ Kwamba kituo hicho kitatumika kutoa mafunzo kwa Angola na wafanyikazi kutoka nchi zingine za Kiafrika, haswa kutoka kwa wale kutoka mkoa wa SADC, kutokana na ufanisi wake wa kiteknolojia. Inalenga kufundisha zaidi ya Angolani 10,000, na pia waalimu wa kozi za kiufundi na kiteknolojia katika vyuo vikuu vya Angola ifikapo 2027. Hifadhi hiyo ni maendeleo makubwa katika kukuza sekta ya teknolojia nchini Angola.

MAPITIO YA MFUKO WA HUDUMA KWA WOTE

Hivi sasa, Angola haina Mfuko wa Upataji wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (UAF). Baadhi ya mipango kama Angola mkondoni ³⁸ ambazo zinalenga kukuza ujanibishaji na kuunganishwa kwa ufikiaji wa mtandao hufanywa na serikali na washirika wa ushirikiano. Mradi huo ni mpango wa Taasisi ya Kitaifa ya Uendelezaji wa Jamii ya Habari (Infosi) iliyoidhinishwa na Wizara ya Mawasiliano na Teknolojia ya Habari. Kila sehemu ya ufikiaji, ambapo taasisi za elimu ziko, zina uwezo wa kusaidia watumiaji 60 wakati huo huo hadi masaa mawili kwa siku. Mara tu wakati huu umepita, mtumiaji hana tena

ufikiaji wa kuruhusu wengine kuingia kwenye mtandao. Ingawa inachukuliwa kuwa mradi wa kufurahisha, kiwango cha juu cha wakati wa ufikiaji na kizuizi kwa vituo kuu vya mijini vinaathiri ufikiaji wa maana kwa mtandao kwa Waangola wengi. Ukosoaji kadhaa umefanywa juu ya ubora duni wa ishara, na vile vile kuzima kwa sehemu za ufikiaji katika vituo vya mijini, na kupunguzwa kwa nguvu katika maeneo ambayo sehemu za ufikiaji ziko.³⁹

Ingawa hakuna mfuko wa ufikiaji wa ulimwengu wote nchini, ni muhimu kuonyesha kwamba mnamo 10 Agosti 2022, vyombo vya habari vya ndani viliripoti ⁴⁰ kwamba mji mkuu wa Angola utakuwa na Kituo cha Sayansi cha Luanda cha kwanza (CCL). Hii ni taasisi ya umma na misheni ⁴¹ ya kueneza maarifa ya kisayansi na kiteknolojia nchini. Wakati wa ziara ya makao makuu, Rais João Lourenço alipewa maendeleo katika taasisi hiyo na kuanza kwa shughuli zinazotarajiwa mnamo Julai 2023. Kituo hicho kitakuwa na uhuru wa kiutawala na kifedha na kinaweza kuchangia kusimamia rasilimali asili za Angola, maswala ya mazingira na afya. Kulingana ⁴² Kwa Waziri wa Elimu ya Juu, Sayansi, Teknolojia na uvumbuzi, Maria Do Rosário Bragança, CCL ndio mtandao wa kwanza wa vituo vya sayansi na teknolojia ambavyo vitajengwa nchini ili kuongeza uandishi wa Kidijitali nchini Angola. Hii ni juhudi ya

36 Parque Tecnológico da Huawei vai formar com qualidade de padrão internacional <https://www.jornaldeangola.ao/ao/noticias/parque-tecnologico-da-huawei-vai-formar-com-qualidade-de-padrao-internacional/> (accessed on 28 December 2022).

37 Parque Tecnológico da Huawei em Angola vai formar com qualidade de padrão internacional <https://www.plataformamedia.com/2022/11/14/parque-tecnologico-da-huawei-em-angola-vai-formar-com-qualidade-de-padrao-internacional/> (accessed on 29 December 2022).

38 Angola Online <https://www.menosfios.com/projecto-angola-online-com-30-mil-conexoes-no-pais/> (accessed on 27 December 2022).

39 Projecto Angola Online quase sempre em offline <https://valoreconomico.co.ao/artigo/projecto-angola-online-quase-sempre-em-offline> (accessed on 27 December 2022).

40 Luanda contará com um centro dedicado à ciência e tecnologia a partir de 2023 <https://pti.ao/luanda-contara-com-um-centro-dedicado-a-ciencia-e-tecnologia-a-partir-de-2023/> (accessed on 28 December 2022).

41 Centro de Ciências pode entrar em funcionamento em Julho de 2023 <https://www.tpa.ao/ao/noticias/centro-de-ciencias-pode-entrar-em-funcionamento-em-julho-de-2023/> (accessed on 28 December 2022).

42 *Op cit.* Luanda contará.

kufurahisha ambayo inapaswa kukamilisha USF kwa kweli, kwani ni sekta binafsi inayoongozwa na inaweza kuhamasisha kampuni zingine za mawasiliano kuwa zinafanya kazi katika kuendeleza utumiaji wa TEHAMA na ufikiaji wa mtandao.

MAENDELEO KATIKA TEKNOLOJIA ZA TEHAMA NA ZINAZOIBUKA

Angola haina sera juu ya akili ya bandia (AI). Kwa ujumla, hakuna mjadala wa umma juu ya teknolojia zinazoibuka. Mnamo 2022, satelaiti inayotarajiwa kuwezesha nchi kuingia katika nyanja mpya ya utafiti na maendeleo ya teknolojia zinazoibuka ilizinduliwa.⁴³ Mnamo Februari 2022, Waziri wa zamani wa Mawasiliano, Teknolojia za Habari na Vyombo vya Habari, Manuel Homem, alitembelea Umoja wa Kiarabu (UAE) kujadili pendekezo la mpango wa mabadiliko ya Kidijitali (Angola ya Kidijitali 2024).⁴⁴ Ni mpango wa mapinduzi ya Kidijitali nchini, haswa kwa utekelezaji wa mpango wa Akili bandia(AI). Walakini, mpango kama huo haukuwahi kupatikana kwa majadiliano ya umma, na ilijulikana tu kutoka kwa mahojiano uliyopewa na Waziri mnamo 2022. Kwa kuongezea, ni muhimu kutambua kwamba kampuni mpya kama Affirell zimechagua Angola kama soko walilopendelea kwa mawasiliano ya simu, Kwa kuzingatia kwamba kuna kampuni mbili tu za rununu na

inaonekana kuwa soko la bure na wazi kwa ushindani.

Jambo lingine ni kwamba, mnamo 7 Aprili 2022, Kampuni ya Africell ilizindua shughuli zake nchini Angola. Tangu wakati huo, Kampuni ya Afficell ilikuwa imewekeza ⁴⁵ Zaidi ya \$ 150,000,000 katika soko la simu ili kujenga mtandao wenye uwezo wa 5G wenye uwezo wa kwanza wa wateja zaidi ya milioni 6. Kampuni ya Telecom imeandika utaalum wa watoa huduma wa teknolojia ya kimataifa na ya ndani kama vile Nokia, Oracle, Mstelcom na kampuni ya Cable ya Angola. Pia imeanzisha kituo cha data katika mji mkuu Luanda.⁴⁶ Kampuni ya Africell atakuwa mtoaji wa huduma wa kwanza anayomilikiwa na mwekezaji wakigeni-na jumla ya kampuni zinakuwa nne-kufanya kazi nchini Angola. Kuingia kwa kampuni inapaswa kuboresha ⁴⁷ Ushindani, na uwezekano wa bei katika soko la ndani (ambayo inaongozwa na Unitel inayomilikiwa na serikali).

Mnamo tarehe 28 Aprili 2022, Kurugenzi ya Kitaifa ya Matangazo (DNP) ilitangaza ⁴⁸ mipango ya kuanzisha kampuni ya Meta⁴⁹ Ofisi nchini Angola, kwa lengo la kuvutia ujasiriamali wa Kidijitali nchini. Ufuchuzi huo ulifanywa na José Matuta Cuato, mkurugenzi wa DNP, ambaye alikuwa akizungumza katika Mkutano wa

43 Angola Launches its Second Satellite, Angosat-2 <https://africanews.space/angola-launches-its-second-satellite-angosat-2-today/> (accessed on 27 December 2022).

44 Angola pretende criar uma plataforma de AI <https://pti.ao/angola-pretende-criar-uma-plataforma-de-inteligencia-artificial-para-acelerar-a-transformacao-digital/> (accessed on 29 December 2022).

45 Africell a démarré officiellement ses activités commerciales en Angola <https://www.agenceecofin.com/operateur/0704-96485-africell-a-demarre-officiellement-ses-activites-commerciales-en-angola> (accessed on 29 December 2022).

46 Africell launches mobile services in Angola <https://www.totaltele.com/513006/Africell-launches-mobile-services-in-Angola> (accessed on 29 December 2022).

47 Africell becomes Angola's fourth operator <https://www.insidetelecom.com/africell-becomes-angolas-fourth-operator/> (accessed on 29 December 2022).

48 Direcção nacional de publicidade quer trazer Meta ao país <https://pti.ao/direccao-nacional-da-publicidade-quer-trazer-escritorios-da-meta-para-o-pais/> (accessed on 29 December 2022).

49 The parent company for Facebook, Instagram and WhatsApp.

Kitaifa wa Maadili na Utangazaji, uliofanyika⁵⁰ na Wizara ya Mawasiliano, Teknolojia ya Habari na Media, pamoja na Kurugenzi ya Kitaifa ya Matangazo (DNP).

Akizungumzia ugumu ambao wajasiriamali wa Kidijitali wanakabili katika hali ya sasa ya matangazo nchini Angola, José Matuta Cuato alifichua kuwa kazi inaendelea kuleta majukwaa kama Facebook nchini, ingawa iko katika hatua yake ya kwanza. Alisema:

Iko katika awamu za awali, lakini tunafanya kazi kuleta Facebook hapa. Tunajua ni biashara gani leo kwenye nafasi ya Kidijitali hupitia. Kwa mfano, ikiwa tunayo majukwaa haya nchini Angola, watu wataweza kulipa katika pesa za ndani kwanza.⁵¹

Angola inaweza kuwa nchi ya kwanza katika nchi zinazozungumza Kireno za Kiafrika kuwa na ofisi za meta, ambazo zitawezesha uwepo wa yaliyomo katika Ureno kupanua hadi nchi zingine katika mkoa huo.

Mnamo 18 Mei 2022, nyaya za Angola zilitangaza⁵² Ushirikiano na mmiliki wa kituo cha data cha Marekani na msanifu programu wa kampuni ya Flexential, kuwa mwendeshaji wa kwanza ulimwenguni kuhakikisha kuunganishwa kwa vituo 59 vya data kutoka kwa watoa huduma tofauti wa ulimwengu kwenye mtandao wake wa cable kupitia manowari zake. Pamoja na ufikiaji wa Cable ya Monet ya Angola, iliyohudhuriwa katika Kituo cha Takwimu cha Flexantial huko Fort Lauderdale, USA, ushirikiano huu utatoa wateja

wa kampuni ya Angolan ya chini, kuunganishwa kwa uwezo mkubwa, na suluhisho la wingu katika vituo 40 vya data vilivyo na nguvu, node 7 za wingu 7 na usimamizi wa zaidi ya 13,000 Cross inaunganisha kwamba mtandao wa Flexential unatoa huko USA. Ângelo Gama, Mkurugenzi Mtendaji wa Kampuni ya Angola Cables, alibaini kuwa unganisho mpya wa uwezo wa juu ndio unaofaa zaidi katika suala la gharama na ufanisi wa kutumikia viwanda vingi ambavyo vinaunganisha Afrika na Marekani, kama vile sekta ya mafuta, biashara mtandao, sayansi na kitaaluma utafiti, na mengineyo Ni muhimu pia kuonyesha kuwa mnamo Mei 27, 2022, Unitel na Huawei walisaini⁵³ Makubaliano ya miaka tatu ya kuweka msingi madhubuti wa ushirikiano wa muda mrefu katika siku zijazo. Makubaliano ya Mfumo yana huduma kamili ikiwa ni pamoja na Mtandao wa Upataji Radio (RAN) Suluhisho, usafirishaji, na huduma za ubunifu kama vile 'huduma ya nyumbani' na pesa za rununu. Katika majibu, Mkurugenzi Mtendaji wa Unitel Miguel Gerald alisema kuwa Huawei na Unitel wamedumisha ushirikiano wa muda mrefu wa uaminifu, na wakati huduma za digitali unaendeleza, ushirikiano huu itawezesha zaidi Unitel kuongeza uzoefu kwa watumiaji na kuboresha ufanisi wa O&M.

Mnamo tarehe 30 Julai 2022, Wizara ya Elimu na Mawasiliano, Unitel, ilizindua mpango wa kukuza uandishi wa Kidijitali nchini Angola. Mpango huo unakusudia kutoa taasisi za elimu ya umma na ufikiaji wa bure kwenye mtandao, kufunika na kukuza elimu ya

50 MINTTICS realiza evento nacional sobre ética e legislação publicitaria <https://minttics.gov.ao/ao/noticias/minttics-realiza-2-conferencia-nacional-sobre-etica-e-legislacao-publicitaria/> (accessed on 29 December 2022).

51 *Op cit.*, Direcção nacional de publicidade.

52 Angola Cables firma parceria com maior operador de data center dos EUA <https://pti.ao/angola-cables-firma-parceria-com-o-maior-operador-de-data-center-dos-eua-e-passa-conectar-59-data-centers-mundiais/> (accessed on 29 December 2022).

53 Unitel e Huawei assinaram acordo quadro para fortalecer parceria <https://pti.ao/huawei-e-unitel-assinam-acordo-quadro-para-fortalecer-parceria/> (accessed on 29 December 2022).

Kidijitali kwa waalimu na wanafunzi katika madarasa ya uanzishaji. Mpango huo ulitiwa saini na Mkurugenzi wa Kitaifa wa Elimu ya Upili, Orlando Lundoloqui, na Meneja Mkuu wa Unitel, Miguel Geraldés, na umepangwa kuanza 2024. Kwa ajili ya utekelezaji wake, mradi pia utahusisha Huawei Angola, ambayo itatoa vifaa na masuluhisho ya kiteknolojia kama vile kompyuta na projekta, huku UNITEL ikinuia kukuza ufikiaji na muunganisho wa mtandao shuleni. Akizungumza katika hafla ya kutia saini itifaki, Luísa Grilo, Wizara ya Elimu, alisema kuwa teknolojia ni rasilimali za msingi kwa elimu.

Katika hafla hiyo, Miguel Geraldés, akiwakilisha UNITEL, alielezea haja ya kufanya upya elimu ili kukabiliana na kasi ya uvumbuzi wa teknolojia, ili kufanya ufundishaji kuwa wa ubunifu zaidi, kuchochea ari ya kujifunza na kuiweka shule kwenye jukwaa ili kukabiliana na changamoto za elimu. muhimu kwa vizazi vijavyo. Huu ni mpango unaapaswa kuzingatiwa kwani unakuza ujuzi wa kidijitali na huenda ukaruhusu Waangola wengi zaidi kupata mtandao. Makubaliano hayo mapya yanajiri wakati ambapo serikali imekuwa ikitekeleza mipango mipya ya kukuza mawasiliano ya kidijitali nchini.

Mnamo tarehe 30 Novemba 2022, kampuni ya mawasiliano inayomilikiwa na serikali, Unitel, ilitangaza ⁵⁴ nia yake ya kuondoa simu za rununu za mtandao wa 2G na 3G nchini. Kulingana na Unitel, kutoendelea kwa vifaa hivyo kunapaswa kuharakisha maendeleo na upanuzi wa mitandao ya juu zaidi ya 4G na 5G.

Unitel alikubali⁵⁵ kwamba vifaa vya mtandao wa 4G na 5G ni ghali zaidi na amependekeza ⁵⁶ mpango unaowezekana wa ruzuku au msamaha wa kodi ili kupunguza gharama na kuhakikisha ufikiaji wa watumiaji. Kampuni ya Unitel kwa sasa inatawala soko la mawasiliano ya simu la Angola ikiwa na watumiaji milioni 11, ikifuatiwa na Kampuni ya Africell yenye milioni 5, na Kampuni Movicell yenye milioni 1.5.

Mkakati uliokusudiwa na Unitel ni wa busara ikizingatiwa kuwa mahitaji ya mitandao ya hali ya juu kwa sasa yamezimwa kutokana na matumizi makubwa ya simu za kizazi cha zamani (zinazozingatia bei ya chini na upatikanaji wao), ambayo imezuia upanuzi wa 4G na 5G nchini. Hata hivyo, mafanikio ya Unitel katika jitihada zake za kupigiwa debe yatategemea uwezo wake wa kupunguza gharama za vifaa vya kizazi kipya vya kutosha, na pia kuhakikisha ununuzi kutoka kwa Africell na Movicell. Mpito wa kiteknolojia unaonekana kama faida ambayo inaweza kuleta manufaa kwa Waangola wengi zaidi. Hata hivyo, inapaswa kuwa mchakato wa hatua kwa hatua ili usitengeneze mgawanyiko wa kidijitali au ufikiaji usio sawa nchini Angola.

54 Unitel e Africell divergem sobre eliminação da rede 2G <https://www.angop.ao/noticias/economia/unitel-e-africell-divergem-sobre-eliminacao-da-rede-2g/> (accessed on 29 December 2022).

55 Unitel defende descontinuidade de telefones 2G para “acelerar” inclusão digital em Angola <https://www.lusa.pt/article/39927781> (accessed 27 December 2022).

56 *Op cit.*

Hitimisho na Mapendekezo

Kwa kumalizia, ripoti hii imeonyesha kuwa bado kuna ukiukwaji wa mara kwa mara wa uhuru wa kujieleza kwenye mtandao. Kwa kuongeza, watu wengi bado hawawezi kumudu upatikanaji wa mtandao, hasa katika maeneo ya vijijini. Nchini Angola, kesi nyingi zimeibuliwa dhidi ya waandishi wa habari na mashirika ya kiraia katika muda uliochunguzwa katika utafiti huu. Waandishi wa habari na wanaharakati wanahusika na michakato ya kisheria. Licha ya ukweli kwamba hakuna matukio yanayojulikana ya kukatika kwa mtandao au vikwazo vya ufikiaji, Waangola wengi wanaona sheria zinazoongoza sekta ya TEHAMA kuwa mzigo kutokana na lugha yao ya utata kuhusu utekelezaji wa haki za kidijitali. Uhuru wa vyombo vya habari unaelekea kuzorota, hasa kama makampuni ya vyombo vya habari ya kibinafsi na yanayomilikiwa na serikali yanatawaliwa na chama tawala cha MPLA.

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
<ul style="list-style-type: none"> Kwa vile kuna mkanganyiko kuhusu matumizi ya vyombo vya habari vya kidijitali kuhimiza vitendo vya kukashifu au kukosolewa hadharani, sheria inayolenga taasisi za umma na za kisiasa, kama vile Rais wa Jamhuri, inapaswa kufafanuliwa.. Ili kuwezesha watu wengi zaidi kupata mtandao wa hali ya juu nje ya maeneo ya mijini, serikali inapaswa kupanua mipango yake ya utawala 	<ul style="list-style-type: none"> Shiriki katika uundaji wa mitaala ya mafunzo ya kusoma na kuandika kidijitali na uendelezaji wa mbinu bora katika matumizi ya teknolojia ibuka katika jumuiya na shule za mitaa. Ili kufahamisha vyema chaguo kuhusu kupitishwa kwa mikakati na mbinu bora za TEHAMA, ni muhimu kufanya utafiti sahihi kuhusu mienendo na mageuzi ya matumizi ya zana za kidijitali nchini Angola. 	<ul style="list-style-type: none"> Unda juhudi za ndani ili kuhimiza harakati za uanaharakati na uraia kwa kutumia mitandao ya kijamii, hasa katika maeneo ya mashambani, na kuchukua hatua kuripoti ukiukaji wa haki za kidijitali. Ili kuzuia matukio ya uhalifu wa mtandaoni na ukiukaji mwingine katika nyanja ya kidijitali, anzisha vuguvugu la kitaifa ambalo linahimiza ujuzi wa kidijitali na kuwasaidia Waangola kupitisha sera zinazoendeleza utumizi unaowajibika wa teknolojia.

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
<p>kupitia “Angola Mubashara”, na pia kuhakikisha kuwa programu hii ina ubora bora wa mawimbi.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ili kuzuia ushawishi wa serikali, ni muhimu kubainisha kwa uwazi viwango ambavyo vimetumika kwa ushiriki wa kibinafsi na wa umma katika makampuni ya mawasiliano ya simu nchini Angola.		

     @ParadigmHQ

www.paradigmhq.org

Hakimiliki © 2023